

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com

Ο ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΖΟΡΜΠΑΣ

Αύγουστος 2002 Ελλάδα.

Σε ένα παραλιακό μέρος συγκεντρωμένοι σε μία ταβέρνα αποχαιρετούμε το καλοκαίρι. Στο αποχαιρετιστήριο αυτό πάρτυ ήταν προσκεκλημένα τρία αδέρφια. Ο Δήμος, ο Τάσος και ο Ιορδάνης Αμπατζόγλου, το θρυλικό τρίο των χορευτών που με τη λεβεντιά τους και το εκρηκτικό ταμπεραμέντο τους κατάφεραν να διασκεδάσουν και να ξεσκώσουν με τις φιγούρες τους, τους πιο πλούσιους και διάσημους του κόσμου, σε μια εποχή που το μπουζούκι είχε αρχίσει να θεωρείται νούμερο ένα στη διασκέδαση. Ο Δήμος Αμπατζόγλου τότε μας είχε ανοίξει την ψυχή του και μας ανέφερε άγνωστες λεπτομέρειες από όλα όσα είχε ζήσει. Μερικά από αυτά αφορούσαν και δύο πολύ διάσημες ταινίες το «Ποτέ την Κυριακή» και τον «Ζορμπά».

Ιανουάριος 2016 Αυστραλία

Την προηγούμενη Παρασκευή στο St.George Openair cinema Mrs Macquaries, είχα την ευκαιρία μαζί με ένα μεγάλο πλήθος από κόσμο να παρακολουθήσω την ταινία «Ζορμπάς». Μιά δυνατή ταινία βασισμένη σε μία νουβέλα του Νίκου Καζαντζάκη. Όμως πάντα οι καλές ταινίες προκαλούν την επιθυμία να ψάξουμε και να ταυτίσουμε, τα όσα είδαμε στο πανί με την δική του ο καθένας πραγματικότητα. Πόσο μάλλον για την συγκεκριμένη ταινία. Και μπορεί πίσω από την ταινία να υπάρχει ένας Καζαντζάκης ένας Θεοδωράκης και ένας Κακογιάννης για να υλοποιηθεί αλλά υπάρχει και ένας αφανής ήρωας στον οποίο δεν έπεσαν τα φώτα της δημοσιότητας και στον οποίο οφείλονται όλα όσα επακολούθησαν. Και τότε θυμήθηκα τα όσα μας είχε πει ο Δήμος Αμπατζόγλου.

Στο τέλος της ταινίας Ζορμπάς παρουσιάζεται ένας χορός διάρκειας μόλις τριών λεπτών. Κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί την επιτυχία και την δημοτικότητα που θα αποκτούσε αυτός ο χορός. Έτσι ο «Zorba's dance» ή «συρτάκι» χρίστηκε από το ξετρελλαμένο κοινό της αλλοδαπής ως ο κατ'εξοχήν ελληνικός χορός. Στην πραγματικότητα επρόκειτο για μια χορογραφία η οποία γεννήθηκε για τις ανάγκες της ταινίας, αλλά βασίστηκε στο αργό του κομμάτι στα βήματα του «Χασάπικου» χορού.

Και ενώ η χορογραφία που τελικά έγινε χορός (το συρτάκι) σχεδόν εξομοιώθηκε με τα «εθνικά μας σύμβολα», εκείνος που δεν είχε την ίδια μοίρα ήταν ο αυθεντικός δημιουργός της χορογραφίας, ο Γιώργος Προβιάς, ένας απλός άνθρωπος, μπατατζής στο επάγγελμα. Τα πρωίνα δούλευε στις οικοδομές και τα βράδια για να συμπληρώσει το μεροκάματο πήγαινε και χόρευε λαϊκούς χορούς στο κέντρο ο «Παράδεισος» στο Μπαρουτάδικο όπως ονομάζεται μια περιοχή του Δήμου Αιγάλεω. Εκεί γνωρίστηκε με τον Θόδωρο Καλπαξίδη, τερναδόρο στο επάγγελμα και τον Δήμο Αμπατζόγλου (τον αφηγητή μας), λουκουματζή και δημιούργησαν ένα χορευτικό τρίο που έκανε γνωστούς τους λαϊκούς χορούς στα κέντρα αλλά και στις Κάννες όπου κλήθηκαν να χορέψουν.

Ήταν λοιπόν κατά τη διάρκεια μιας βραδιάς στο κέντρο «Ηλιοβασιλέματα» μόλις το χορευτικό τρίο είχε τελειώσει τον χορό όταν προτάθηκε στον Προβιά να αναλάβει να μάθει χορό στον Αντονι Κουίν, για να χορέψει στην ταινία «Ζορμπάς» του Μιχάλη

Ιορδάνης και Δήμος Αμπατζόγλου στο σπίτι τους στο Αιγάλεω

Κακογιάννη.

Αν και ο διάσημος ηθοποιός διδάχθηκε την χορογραφία από τον Προβιά, ο αυθεντικός δημιουργός της χορογραφίας όχι μόνο δεν χόρεψε μαζί του στην ταινία, αλλά έμελλε να παραμείνει άγνωστος εξ αιτίας μίας παρεξήγησης. Όταν ο Προβιάς το καλοκαίρι του 1963 κατέβηκε στα Χανιά με τον Αντονι Κουίν, τον Άλαν Μπιέτς και ένα συγκρότημα τεχνικών για τα γυρίσματα του Ζορμπά, είχε συμφωνηθεί αρχικά ανάμεσα στον Χιώτη, τον ιδιοκτήτη του κέντρου Ηλιοβασιλέματα και τον Σπέντζο (κινηματογραφικό παραγωγό) να μείνει ο Προβιάς με τους ξένους πέντε ημέρες την εβδομάδα στην Κρήτη και δύο ημέρες να επιστρέφει στα Ηλιοβασιλέματα για να χορεύει, κάτι για το οποίο όπως ισχυρίζεται ο ίδιος ο Προβιάς, δεν του είχε γνωστοποιηθεί. Η δουλειά χάλασε όταν το κέντρο και ο Χιώτης ζήτησαν αποζημίωση 60.000 δραχμές για τους δύο μήνες που ο Προβιάς έπρεπε να απουσιάζει για τα γυρίσματα της ταινίας στην Κρήτη.

Έτσι ο Προβιάς αναγκάστηκε να επιστρέψει νωρίτερα στην Αθήνα μη καταφέροντας να παραμείνει μέχρι την ολοκλήρωση των γυρισμάτων της ταινίας αφού το ύψος της αποζημίωσης που ζητιόταν ήταν μεγάλο. Έτσι εξ αιτίας μιας παρεξήγησης με τον Κουίν, τον Κακογιάννη και τον Θεοδωράκη και λόγω της πρόωρης αποχώρησής του από την

(1963) Ο Θόδωρος, ο Δήμος και ο Γιώργος

ταινία, το όνομα του αυθεντικού δημιουργού του χορού του Ζορμπά έμελλε να παραμείνει άγνωστο αφού όχι μόνο δεν χόρεψε στην ταινία αλλά ούτε το όνομά του δεν μπήκε ως χορογράφος στους υπότιτλους της ταινίας.

Και μια αναφορά σε όσα είχε πει ο ίδιος ο Μιχάλης Κακογιάννης για όλα αυτά που εμμέσως επιβιβάζουν τα παραπάνω:

«Το συρτάκι είναι λάθος τίτλος. Δε μου αρέσει καθόλου. Τον έδωσε ένα Γάλλος στο Παρίσι, τη βραδιά που μας έδωσαν τα βραβεία με τον Θεοδωράκη και ρώτησε, πως θα λέμε τον χορό. Θέλω να ακούσω ονόματα ελληνικών χορών, είπε και απαντήσαμε συρτός και τότε φώναξε «συρτάκι». Αυτό ήταν το συρτάκι. Αυτός ήταν ο νονός...» Συνεχίζοντας ανέφερε και τα εξής: «Ο Κουίν δεν χόρεψε καθόλου. Αλλά έκτοτε το χόρευε μέχρι που πέθανε. Ήταν μια εκδοχή δική του, γιατί χορευτικά υστερούσε. Στο γενικό, το μακρινό, χόρευε ο Τάκης ο Εμμανουήλ ένας από τους ηθοποιούς στην ταινία. Στο κοντινό χόρευε ο Κουίν. Πέντε βήματα μπρος - πίσω, τα πηδηχτά στο τέλος δεν τα χόρεψε ποτέ του, αλλά έκτοτε, μέχρι που πέθανε, επειδή τον χαιρετούσαν με τη μουσική του Ζορμπά, το ξεκίναγε και μετά έκανε ότι ήθελε...».

Τί απέγινε όμως ο πραγματικός δημιουργός του χορού; Ο Προβιάς μέχρι πριν από μερικά χρόνια ζούσε ξεχασμένος σε ένα φτωχόσπιτο στο Αιγάλεω όπου και πέθανε. Ο χορός του όμως ζει μέχρι τις μέρες μας με όλες τις δόξες και τις τιμές που απέκτησε.

(1960) Το τρίο χορεύει στο Περιστέρι σε ένα ταβερνάκι όπου τραγουδούσε ο Μπιθικώτσης